

Šliaužiamė išpampę. Net skauda. Pajuodę, pritvinę tamsaus šalto vandens, žaibų ir perkūnijos. Šliaužiamė nuo jūros, nuo kalnų ir įvairių vietovių, prisižiūrėję visko. Nulaižę viršukalnių akmenis kaip druską, kad nedygtų nė menkiausia piktžolė. Margi nuo kalnagūbrių ir laukų spalvų, upių spindesio ir dangun žvelgiančių akių. Išvydę mus, žvėrys lenda kuo giliau į irštvas ir olas, vieni gūžiasi, kiti pakėlę snukį uodžia artėjantį drėgnos žemės kvapą. Apklojame juo viską aplink kaip skraiste. Ažuolus ir buksmedžius, beržus ir kėnius. Ššš! Ir visi nuščiūva: mes – rūsti padangtė, laiduojame dvasios ramybę ir palaimą, jos saugumą.

Atšliaužę, susitvenkus rimčiai, suslėgę gaivų orą pažemėje, trenkiame pirmą žaibą. Driokst! Koks palengvėjimas! Ir sraigės, sugludusios savo kriauklėse, krūpteli nesišaukdamos nei dievų, nei šventųjų pagalbos, žino, kad jei nepaskęs, išlįs gyvos ir sveikos mėgautis drėgme. Ir tuomet nuteškiamė ant žemės pirmuosius lašus didumo sulig monetomis, apšlakstome žolę bei akmenis, ir griaustinis atsiliepia grumėjimu visų žvė-

rių krūtinėse. Kaip tik tuo metu žmogus nusikeikia: kad tave griausmas. Nusikeikia garsiai, nes kai žmogus vienas, nebūtina galvoti tylomis. Kad tave griausmas, niekur nesidėsi, permerks iki siūlo galo. Ir mes kvatojame, cha cha cha cha, žliaugiamė jam ant galvos, vanduo varva už marškinių apykaklės, srūva per pečius ir nugarą, o mūsų lašeliai šalti, ir žmogus apsiniaukia.

Žmogus išėjo iš trobos, netoliese riogsančios ant kalvos, kurios papėdėje teka upė, tikriausiai labai šalta, nes iš abiejų pusių gožiama medžių. Visas jo turtas – dvi karvės, kelios kiaulės ir vištos, o šeima – žmona, du vaikai ir senis. Vardu jis Domenekas. Kalno šlaite turėjo vešlų daržą, o paupyje menkai įdirbtą sklypą, daržų rūpinosi senis, jo tėvas, sustingusia kaip lenta nugara, o žemę dirbo jis pats. Į tą vietą šlaite Domenekas ėjo skaityti eilėraščių. Pasitikrinti, ar geri ir kaip skamba, be to, kai esi vienas, nebūtina skaityti pusbalsiu. Tą popietę, nuėjęs sužiūrėti bandos, jis rado kelis ankstyvus paprastuosius trimtėlius ir parsinešė sudėjęs į marškinių skverną. Kai ėjo iš namų, pravirko kūdikis, o žmona lyg sudejavo, lyg maldaujamai paprašė: „Domenekai“, bet Domenekas vis tiek išėjo. Sunku eiliuoti ir stengtis visada visur įžiūrėti slypintį grožį, kai vaikai klykia kaip skerdžiamas paršas ir tau plyšta širdis, nori to ar nenori. Be to, ėjo sužiūrėti karvių. Turėjo eiti. Ką Zijonė išmano apie karves? Nieko. Mūūūūūū, – mykė veršis. Beviltiškai. Zijonė nieko neišmanė apie karves. Ir Domenekas vėl nusikeikė: kad tave griausmas! Žmogus kartais nesusitvardo, po perkūnais, nesuvaldo liežuvio ir paslysta. Kad tave griausmas! Pasirodo, veršio uodega įsipainiojo į spygliuotas vielas, priraizgytas tarp dviejų medžių, bandydamas ištrūkti, veršis susižeidė pasturgalines kojas, susikruvino, susibraižė, išsipurvino. Mykė mūūūūūū, už uodegos įkliuvęs tarp dviejų medžių, o jo motina karvė neramiai

jį stebėjo. Lietaus kiaurai merkiamas, Domenekas priėjo prie gyvulio. Jis buvo stiprių kojų tiek prisivaikščiojęs po kalnus, būdavo, vis išbėga iš namų pakvėpuoti grynu oru, kai vaikai pernelyg įsiverkia arba kai per daug įkyri, kai nusibosta arti, kai nusibosta senio tylėjimas ir moters vardu Zijonė tarškėjimas: ji buvo iš Kamprodono, ištekėjusi už žmogaus, kuris vis pabėgdavo palikdamas ją vieną ten, aukštai kalnuose, su nebyliu seniu. O juk kadaise Domenekas mylėjo Zijonę, labai mylėjo, bet gyventi su ja įgriso iki gyvo kaulo, tegu ją skradžiai! Prieš tuokdamiesi žmonės turėtų ilgiau pabendrauti. Ir pasidžiaugti gyvenimu prieš prisigimdydami vaikų. Šiaip ar taip, kartais, būdavo, apkabina ją per juosmenį ir sukasi, sukasi be perstojo kaip anksčiau, kai dar tik draugavo, nes Zijonė, Dieve mano, Zijonė... kokios jos kojos! Jis numetė trimitėlius ant žemės. Veršis vis dar mykė. Domenekas žengė prie jo atkišęs rankas. Pamažėle. Ramindamas švelniu, maloniu balsu. Ššš, ššš. Karvė įtariai žiūrėjo į jį. Plaukai varvėjo. Parėjęs paprašys pašildyti vandens šalčiui ir lietui nusiplauti. Pažvelgė į vielas, vis labiau veržiančias kojas veršiui, vos tik jam trūktelėjus iš vietos. Domenekas griebė už uodegos, išsitraukė peilį ir mikliai nupjovė įsivėlusius plaukus. Ir tuomet dar sykį trenkėme žaibą. Švystelėjo kaip gyvatė. Grėsmingas. Išsiplėtęs kaip voratinklis. Žaibai lekia ten, kur užsimano, kaip vanduo ir kalnų srautai, kaip maži vabzdžiai ir šarkos, kurias vilioja blizgučiai. Iš kišenės ištrauktas Domeneko peilis sutvisko kaip lobis, kaip brangakmenis, kaip sauja monetų. Plieniniai ašmenys atspindėjo mus kaip veidrodis. Atrodė, kad šaukiasi mūsų išskėstomis rankomis. Žaibai smogia ten, kur įsigeidžia, ir antras smigo Domenekui į galvą. Smigo ir perskrodė iki širdies. Ir visa, ką pamatė akių gėlmėje, buvo juoda, išdeginta. Žmogus krito kaip pakirstas į žolę, ir

pieva prisiglaudė skruostu prie jo veido, ir visi mūsų vandenys džiaugsmingai uruliuodami siūbtelėjo marškinių rankovėmis, po juosmeniu, į apatinius ir puskojines, ieškodami dar sausos odos sklypelių. Ir Domenekas mirė. Ir karvė nušuoliavo kaip pasiutusi, o veršis – jai iš paskos.

Priėjo keturios moterys, pamačiusios, kas atsitiko. Pamažėle. Nebuvo pratusios domėtis žmonių mirtimi. Nei išvaizdžiais vyrais. Nei neišvaizdžiais. Tačiau primasino vaizdas. Tvykstelėjo tokia ryški šviesa, kad antrąsyk tokios nebuvo lemta išvysti. Peilis prisišaukė žaibą, ir baltas žaibas pataikė žmogui tiesiai į galvą, sklástymu praskyrė plaukus, ir karvės nudūmė kaip pasiutusias lyg kokioje komedijoje. Būtų įdomu sudėti dainą apie žmogaus plaukus ir žaibo šukas. Apdainuoti plaukus, papuoštus perlais, skaisčiais kaip peilio ašmenys. Ir taip pat jo kūną, atvirą burną, akis, skaidrias kaip lietaus vandens prisipildanti stiklinė. Ir apie veidą, tokį gražų iš išorės ir išdegintą iš vidaus. Ir apie lietų, srautais pliaupiantį ant krūtinės ir srūvantį po nugarą, lyg panūdusį jį nusinešti. Taipgi apdainuoti rankas trumpais pirštais, stiprias, pūslėtas; vieną – atvirą kaip žiedą, regintį atskrendančią bitę; antrą su peiliu saujoje, tvirtą kaip akmenį, įsirėžusį į medį.

Viena moteris vardu Margarida palietė jo ranką: gal norėjo įsitikinti, ar žmogus nedega viduriuos įstrigus žaibui, o gal tiesiog paglostyti. Tuomet, kai moterys, nutarusios, kad atliko savo pareigą, surinko išmėtytus trimitėlius ir paliko žmogų begulintį pievoje, nes turėjo daug ką padaryti ir apgalvoti, mes liovėmės, lyg užsikrėtę jų pasitenkinimu įvykdyta priederme. Išsiliję. Nuskaidrėję. Pagaliau įsitikinę, kad iš tikrųjų liovėmės, paukščiai nustraksėjo į pat šakų vidurį ir pragydo išgyvenusiųjų giesmę, sočiai prisilėsę uodų, pašiaušę plunksnas giezė ant

mūsų apmaudą. Neturėjo pagrindo skūstis: patausojome krušą kitam kartui, palijome labai trumpai – spėjome tik nutrenkti vieną žmogų ir paskandinti keletą sraigių. Net neišdraskėme lizdų nei užliejome laukus.

O dabar traukiamės. Išsekę. Grožimės nuveiktu darbu. Varva lapai ir šakos, ir mes, išsiliję ir subliūškę, šliaužiame kitur.

Kartais lyjame varlėmis, kartais žuvimis. Bet smagiausia krušą barstyti. Ant kaimų, galvų ir pomidorų byra brangakmeniai. Apskriti, suledėję. Takai ir pakelės grioviai pilni ledo lobių. Varlės krinta kaip prakeikimas. Vyrai ir moterys leidžiasi į kojas, ir varlės, visiškai mažos, beregint išsislapsto. Žuvys krinta kaip palaima vyrams ir moterims ant galvų, pliaukši kaip antausiai, ir žmonės juokiasi, svaido jas aukštyn, lyg norėdami mums jas gražinti, bet iš tikrųjų nenori, o ir mes nenorime. Varlės kurkia pilvuose. Žuvys nustoja daužytis, bet negaišta. Didelio čia daikto! Smagiausia krušą barstyti.

Eulalija pasakė, kad ožio užpakalis labai švelnus, tokio pat švelnumo kaip išbučiuotas kūdikėlio užpakaliukas, o įnagis šaltas kaip varveklis, ir aš prapliupau juoktis, juokiausi ir juokiausi, kol mane primygo, kad liaučiausi. Prisimenu, kaip tada prunkščiau ir kaip man iš nosies tryško juokas lyg svaigūs vaistai, lyg pieniškos krapažolės sultys. Mane išsekino juokas, baltas ir neištveriamas kaip kutenimas, drauge su krauju gyslomis perbėgęs per visą kūną, ir jeigu man būtų nukirtę ranką, vietoj raudono kraujo būtų ištryškęs baltas pienas. Nebūtų reikėję nei kankinti manęs, nei laikyti uždarius šlapimu dvokiančioje patalpoje, nei raišioti ilgėliausiomis virvėmis, nei trinti pelenuotais skudurais, kad nustočiau juoktis ir prisipažinčiau. Prisipažinčiau? Ką? Juk juokas – vienintelis gėris, minkšta pagalvėlė, juoktis – tai lyg valgyti kriaušę, lyg vasaros dieną įkišti kojas į šaltinio vandens. Nebūčiau nustojusi juoktis nė už visą pasaulio auksą, nė už visą pasaulio blogį. Juokas man atėmė rankas ir kojas, iki šiol tokias paklusnias, ir paralyžiavo odą, kurią daugybę kartų nusismaukdavau ir užsismaukdavau, ir išgydė žaizdas ir gėlą dėl

žmonių niekšybių. Nuo tų chi chi chi cha cha cha man prote-
lis išvėso ir galvoje ėmė kažkas klanksėti klankt klankt klankt
kiekvieną sykį, kai pro nosį ir ausis eidavo oras. Liko tik tuščias
kiautas kaip riešuto kevalas – ertmė visoms sakmėms, visoms
istorijoms, visa kam, ką sakėme ir darėme, ir tam, kuo, pasak jų,
nusikaltome prieš Dievą, prieš Jėzų, prieš visus šventuosius ir
prieš Švenčiausiąją Mergelę. Kokią Mergelę? O Dievas – visų
mūsų tėvas, blogas, blogas, blogas, toks pat budelis kaip jie, ir
baisisi melu, kurį be perstojo kartodami įsikalėme į galvą. Nes
kalnuose nebeliko nė vieno tų, kurie badė mus pirštais, nei tų,
kurie mus laikė uždarę, nei tų, kurie tikrino, ar mes nepažen-
klinti raganų žyme, nei tų, kurie rišo mus virvėmis. Mat liksi
ar neliksi, tai neturi nieko bendra su pragaro ugnimi ar Dievo
bausme, ar su tikėjimu, ar su kokia nors dorybe. Ne. O tie, kas
grybauja, šlapinasi, pasakoja visokias istorijas, keliasi anksti
rytą, privalo saugotis žaibo, kuris trenkia į medį arba į žmogų.
Privalo rūpintis vaikais, kurie gimsta sveiki, ir tais, kurie gimsta
nesveiki arba sveiki, bet su vidiniais pakitimais. Privalo galvo-
ti apie paukštį, erelio sumedžiotą, arba kiškį, šuns sumedžiotą,
arba suvis nieko negalvoti. O Mergelė, kūdikėlis ir šėtonas –
tuščia išmonė, ir tiek.

Žuana, mano kaimynė, – vyriausia iš mūsų. Gyveno netoli
mano namų, ir visi žinojo, kad ji verda vaistus katilėlyje, kartą
paklausė, ar nenorėčiau mokytis iš jos ir naktį eiti drauge į kal-
nus. Išmokė mane gydyti karštligę, akių ligas ir kiaulytę, vaikų
susirgimus, taip pat žaizdas ir gyvulių ligas. Ir rasti pamestus
bei pavogtus daiktus, taip pat apsaugoti nuo blogos akies. Ko-
kios mes naivos! Daugių daugiausia nusidėjome Dievui, kad
po to, kai mus pakorė, keldavomės kas rytą ir eidavome skinti
gėlių ir valgyti gervuogių.

Visi kuo geriausiai sutarė su Žuana, kviesdavo priimti kūdikio arba gydyti vaikų, kai apsirgdavo kiaulyte. Bet kartą krito smarki kruša. Sunaikino visus javų laukus, išskyrus Žuanos, jos lauko nekliudė nė vienas ledo gabaliukas. Pasklido gandas, kad ji sukėlė audrą su kažkokiais milteliais. Ir apšaukė ją ragana. Vėliau kaimynų vaikas, penkerių metų snarglys vardu Mažylis Žuanas, žmonėms girdint pavadino ją ragana, ir jam sutino kojos, paskui pajuodo, ir po keleto dienų jis mirė, ir visi apkaltino ją įpylus nuodų jam į sriubą. Ir ėmė šaukti: griebkit tą seną šlervą, tą nuodytoją! Ir suėmė ją. Ir netrukus nulijo varlytėmis, o Žuana pasakė, kad panūdusi gali iššaukti krušą ar varlių lietu arba išnovyti visus gyvulius, tuomet jie suėmė ir mane, ir Žuana nepasakė daugiau nė žodžio. Bet man buvo nė motais, nes išmokau juoktis.

Ir tuomet pasirodė Eulalija, kilusi iš Tregura de Dalto, prisigyrė, kad važiavusi kartą į Andorą, kapuose išsikasusi palaidotą kūdikį, išpjovusi plaučkepenius ir pasigaminusi nuodų žmonėms bei gyvuliams novyti. Ir taip pat papasakojo, kaip pagydo vyrus, kad negalėtų gulėti su kitomis moterimis, išskyrus žmoną. Užriša šešis mazgus ant apatinių kelnių ir, rišdama kiekvieną mazgą, sako: pririšu tave vardan Dievo, vardan šventojo Petro ir šventojo Povilo, ir viso dangaus dvaro, ir vardan Belzebubo, ir Kalėdų rąsto[†] ir Kuksolio, idant negalėtum lytiškai santykiauti su jokia moterimi, išskyrus žmoną. Kartą taip surišusi vyrą ir moterį, savo kaimynus, o tie buvę labai šykštūs ir apmėtę ją akmenimis. Tada ji surišusi juos jų pačių plaukais,

[†] Nuo gruodžio 8 d. kataloniškos Ispanijos dalies namuose pastatomas tuščiaviduris kalėdinis rąstas, nupaišomas veidelis ir užklojamas raudonu audeklu. Tai *El Tió de Nadal*. Vaikai šį rąstą prižiūri tarsi naminį gyvūnelį, o kai ateina Kalėdos, dainuodami muša rąstą lazdomis, kad išmuštų iš jo tėvų ten paslėptas dovanas.

kad jie negalėtų santykiuoti. Kai vyro nebūdavo namie, moteris negalėdavo be jo tverti, o kai jis grįždavo ir bandydavo prie jos artintis, jai imdavo degti visą kūną, atrodydavo, kad tuoj mirs, tad ji neprisileisdavo jo nė per žingsnį. Taip jie gyveno ketverių metus. Ketverius metus! Nei juoktis, nei verkt! Ir štai kartą jų sūnui ožkaganiui pasitaikė eiti pro tą vietą, kur laikėsi Eulalija, ir ji palinkėjo, kad vilkas išpjautų visas ožkas. Ir netrukus vilkas užpuolė bandą ir papjovė vieną ožką. Ir tada, kai ją taip pat suėmė, kalėjime ji papasakojo žmonėms, kad vieną naktį apie ketvirtą valandą mes pavogusios žinduklį kūdikį, nusinesios į laukus ir žaidusios su juo kaip su sviedinuku.

Eulalija pasakojo įdomiausias istorijas ir dabar tebepasakoja įdomiau kaip bet kas kitas. Juokiuosi klausydama jos istorijų, juokiuosi, juokiuosi, juokiuosi, kol kažkas atsileidžia viduje, labai giliai, giliau nei ten, kur kaupiasi šlapimo lašeliai. Renčia istorijas, kartais net apie mudvi, o apie mudvi – smagiausia. Eulalijos viduje tupi toks balselis, giliai giliai įsitaisęs, šėtono balselis, ir tas balselis poringauja visokias nedorybes, kiek eibių jai pridarė žmonės, ir apmeta, ir ataudžia tas liežuvėlis, niekad nestygsta vietoje. Tas balselis siurena iš galvos nelyginant šaltinis, vaizdus su žodžiais liedamas:

„Nutursenom į girią, aš raita ant juodos asilės, o Dolseta, toji iš Konilo, raita ant raudonosios lapės. (Tai aš!) Sakau – mėnulio nebuvo, žvaigždės vos vos mirkčiojo, bejojant man per veidą šėrė medžio šaka, lyg nagu drykstelėjo, sušukau: „Vajėzau!“ Ir kritau nuo asilės, o Dolseta mane perspėjo, kad niekada daugiau neminėčiau Jėzaus. Pasakyta – padaryta. Jojome prie Mirties uolos, buvome išsitemusios pažastis tepalu, kad ten niekada neželtų plaukai, todėl mūsų pažastys buvo plynos. Kai prijojome uolą, visi, vyrai ir moterys, žemėje nubrėžėme kryžių,

pasikėlėme padurkus, sėdome nuogu užpakaliu ant kryžiaus ir atsižadėjome tikėjimo ir Dievo. Paskui visi paeiliui bučiavo-me užpakalį velniui. Kartais jis atrodydavo kaip trispalvė katė, kartais kaip ožys, ir klausė mus: „Ar esi mano, geroji mergele?“ Ir visos sakėme: taip. Paskui valgėme sūrio, vaisių ir medaus ir gėrėme vyno; susiėmėme už rankų, vyrai, moterys ir demonai, glamonėjomės ir bučiavomės, šokome, santykiavome ir dainavome chorą.“

O Margarida apsiverkė. Verkė ir nieko nenorėjo klausyti, verkė ir verkė dėl neteisybės, retkarčiais vis suklykdama, ir aš raminau ją: „Neverk, Margarida“, raminau toje tamsioje kame-roje, kur buvome uždarytos keturiese, ir vargu ar kameroje, nes anksčiau ten buvo tvartas. Mudvi su Margarida labai tikome į porą, nes ji verkė, o aš juokiausi, ir kartais, kai ji dar graudžiau įsiverkdavo, vis labiau vaipydamasi, šniurkšdama ir seilėdamasi, paraudusiu ir išburkusiu veidu, pažiūrėti pasibaisėtina, aš dar smagiau juokdavausi, ir kuo smagiau juokdavausi, tuo grau-džiau ji verkdavo, ir aš raminau: „Neverk, Margarida“, ir mudvi labai tikome į porą. Margarida viską neigė, ir tik prisipažino, kad naktį padengė stalą. Paklojo staltiesę, padėjo duonos, vy-no, valgių, vandens ir pastatė veidrodį, kad piktosios dvasios matytų, kaip jos valgo ir geria, ir nežudytų vaikų. Bet gali tave pakarti už menką nieką.

Ir kai Eulalija prisipažino, kad Žuana yra mokytoja, šau-kiasi vaiduoklių ir gamina tepalus, kuriais mes tepamės, ir taiso vaistus visiems žmonėms, ir papasakojo apie Biternos ožį ir vi-sas raganų piktadarystes, ir kad mes visos trys esame jos moki-nės, Žuana nė akimi nemirktelėjo. Tačiau Eulalija prisipažino ne iš blogos valios, ir Žuana nė kiek ant jos nesupyko, nes ir šiaip visų mūsų laukė tas pats galas. Tik pasakė: nesuvaldei lie-

žuvio, ir man iš burnos išsiveržė visas oras, nelyginant juokas, ir Margarida vėl apsverkė. Keturiuose ant glėbio purvinų šiaudų, tarp knibždančių žiurkių ir blusų.

Žuana nei kalba, nei verkia, nei viską neigia, nei juokiasi, bet tebėra mokytoja, tebėra išmintingiausia, visada randa geriausius žemuoginius medžius ir geriausius grybus, ji vienintelė moka padėti gimdyvėms. Ji pirma apsiusioja kryžius, kai tik aptinkame juos kalnuose, ir pirmoji pasitrina į juos sėdmenis. Ir pirma pakakoja po medžiu, ant kurio būsime pakartos. Jos kakutis kietas, gražus, ilgas, ir tupėdama ji visada šiepiasi kaip pelė. Ir jei aptinkame slaptas koplytėles ir atsiskyrėlių būstus, taipgi pirma ten nusilengvina.

Ne vien apie raganas ir mus Eulalija renčia sakmes ir istorijas. Kartais balselis jai poringauja apie kalnus, akmenis ir sietuvus; paukščiai gieda giesmes, tarpekliai seka pasakas, o aš sekioju iš paskos kaip maža mergaitė, kaip šunelis, kaip ką tik gimęs ėriukas avį, prirėkęs pulčiau po arklio kojomis, kad tik galėčiau vėl klausytis jos pasakojimų. Nes imu juoktis klausydamasi Eulalijos.

Gyveno kartą Aragono krikščionis karalius, turėjo jis tris dukteris, gražias kaip saulė, pasakoja ji man. Ir tada, kai karalius su karaliene pradėjo galvoti apie princesių vestuves, pasirodė, kad prie kiekvienos jau rėžia sparną nekrikštas mauras. Man patinka pasakos apie maurus. Karalius įsiuto ir uždarė dukteris labai aukštame bokšte, kad jos niekada negalėtų matyti savo mylimųjų. Bet vieną naktį princesės papirkė sargybinius sauja auksinių monetų ir pabėgo iš bokšto, ir visos trys sėdo ant žirgų, kiekviena su savo mylimuoju mauru, ir nušuoliavo į Pirėnų kalnus, kuo toliau nuo krikščionių karalių ir nuo maurų karalių. Trečią dieną karalius nuėjo į bokštą, norėdamas įkalbinti

jas atsižadėti nekrikštų ir tekėti už krikščionių princų, bet, atsidūręs prie kameros, pamatė, kad jos pabėgo, ir sušuko:

– Tegu prakeikia jas Dievas, nors ir kur jos būtų!

Netikėtai pasikeitė oras. Taip staigiai užklupo šešis bėglius ir jų žirgus ledinė pūga, kad princesės apsikabino savo mylimuosius, ir visi suledėjo negalėdami pajudėti iš vietos. Ten ir liko visos trys, viena paskui kitą, apsikabinusios savo mylimuosius, trys seserys, trys sniego padengtos viršukalnės, rodydama į kalnus sako Eulalija.

Arba pasakoja mums, kas atsitiko vienai užkerėtai moteriai, kurią pagrobė kito kaimo žmonės, suvynioję į jos pačios baltą staltiesę. Vargšė užkerėtoji! Uždarė ją virtuvėje, kad nepabėgtų. Maža, tyli, ji sėdėdavo palangėje ant suolo, nesakydama nė žodžio, lyg nebylė, lyg žmonių kalbos nesuprasdama. Tačiau vieną vakarą tų namų šeimininkė ėmė gaminti vakarienę, užkūrė žaidę ugnį ir, virdama sriubą, pakabino puodą su pienu virš žarijų. Moteriai betriūsiant, užkerėtoji sušuko:

– Bėga, bėga! Baltas pienelis išbėgs!

Moteriškė puolė žiūrėti puodo, o užkerėtoji, pasinaudojusi proga, pašoko nuo suolo ir bėgte pro duris. Sako žmonės, kad akimirką prieš dingdama sušukusi:

– Niekad nesužinosi, kam naudinga rūgštyinės šaknis!

Ir pašaipiai sukikeno, ir ligi šiolei kaimiečiai nežino, kam naudinga stora rūgštyinės šaknis.

Kartais pasakos sugraudina Margaridą: ji verkia, nes tėvas pavertė dukteris kalnais, arba verkia dėl to, ką jie mums padarė: vilnos, pelenai ir įkaitinta geležis, grandinės ir suolas, svoriai ant kojų ir raudonas kraujas. Verkia, nes numirė, kaip miršta visa, kas mirtinga. Sakau jai, Margarida, neverk, moterie. Ir kartais verkia, jei vaikas gimsta urve, ir aš sakau, Margarida, neverk,

moterie. Ir po audros paverkė truputį dėl žmogaus, nes, pasak jos, labai išvaizdus atrodė proskynoje. Kaip gaila, kad žmonės miršta taip greit ir kad kiti žmonės griebia kūno išnarą ir slepia, laidoja, nenorėdami matyti, kas ir jiems atsitiks! Ir verkė, kai žmonės atėjo ir išsivedė ją, ir nebeliko jos mūsų draugijoje. Bet žmonės pastatė kryžių toje vietoje, kur aną nutrenkė žaibas. Kas per manija išniekinti kalną kryžiais! Bet šitas kryžius buvo mažytis. Kartais einame jo pažiūrėti ir apšlapiname kaip šunys. Kartais priskiname lauko gėlių ir padedame toje vietoje, kur tas žmogus parkrito, juokais nunešame kiaulpienių, turinčių šlapimą varomųjų savybių: pasak vaikų, jei paliesi jas, šlapinsies į lovą.